

УДК 656.2

АНАЛІЗ ЗАЛІЗНИЧНИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

ANALYSIS OF RAILWAY FREIGHT TRANSPORTATION AFTER THE START OF THE FULL-SCALE INVASION

В.В. Кузьміна¹

¹*Відокремлений структурний підрозділ «Запорізький металургійний фаховий коледж
Запорізького Національного Університету» (м. Запоріжжя)*

V.V. Kuz`minova¹

¹*Separate Structural Subdivision «Zaporizhzhia Metallurgical Professional College of
Zaporizhzhia National University» (Zaporizhzhia)*

Повномасштабне вторгнення росіян в Україну 24 лютого 2022 року змусило залізничну галузь країни адаптуватися до нових умов функціонування. Дослідження експлуатаційних показників АТ «Укрзалізниця» у довоєнний та післявоєнний періоди дає змогу проаналізувати масштаб збитків та механізми адаптації залізничної системи до умов військового стану. Вивчення перехідних умов функціонування АТ «Укрзалізниця» дозволяє сформулювати стратегії подальшого розвитку вантажних залізничних перевезень.

Для вирішення поставленого завдання в роботі комплексно на основі порівняння проведено аналіз функціонування ринку залізничних вантажних перевезень в Україні до і після повномасштабного російського вторгнення. Для виявлення змін в динаміці обсягів перевезень в роботі проведено аналіз обсягу вантажу АТ «Укрзалізниця» за період 2021-2024 років.

У 2021 році обсяг вантажних перевезень становить 314,3 млн. тонн [1], а у 2022 році – 150,6 млн. тонн [3], падіння обсягу склало 47,9%. У 2021 році за номенклатурою вантажів на першому місці знаходиться залізна та марганцева руда (77,6 млн. т.), на другому – мінбудматеріали (65,7 млн. т.), на третьому – кам'яне вугілля (50,2 млн. т.) [2]. У 2022 році номенклатура вантажів має такий вигляд: на першому місці – залізна та марганцева руда (31,7 млн. т.), на другому – кам'яне вугілля (29,5 млн. т.), на третьому – зернові вантажі (28,9 млн. т.) [3].

Для деталізації аналізу було досліджено обсяги перевезення вантажів у різних сполученнях. У 2021 році внутрішні перевезення становили 149,8 млн. т., експорт – 112,4 млн. т., імпорт – 40,6 млн. т., транзит – 11,5 млн. т. [2]. У 2022 році внутрішні перевезення становили 76,1 млн. т., експорт – 59,5 млн. т., імпорт – 12,4 млн. т., транзит – 2,7 млн. т. [3].

У 2024 році загальний обсяг вантажних перевезень склав 174,9 млн. т.

[4], що на 16,1% більше показника за 2022 рік. За номенклатурою вантажів на першому місці знаходиться залізна та марганцева руда (43,4 млн. т.), на другому – зернові вантажі (39,7 млн. т.), на третьому – мінбудматеріали (30,3 млн. т.) [4]. Перевезення у внутрішньому сполученні становили 80,2 млн. т, експорт – 84,7 млн. т., імпорт – 9,6 млн. т., транзит – 0,4 млн. т. [4]. Загалом через морські порти було перевезено 53,8 млн. т., а через західні прикордонні переходи – 30,9 млн. т. [4].

Проаналізувавши просторову динаміку руху вагонопотоків та обсяги перевезень виявлено значну структурну зміну направлення вагонопотоків на залізничній мережі України. У 2021 році вагонопотоки було спрямовано до портів України (79,5 млн. т.) [5]. Після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році з причин блокування морських портів ворогом вагонопотоки були спрямовані через сухопутні переходи до таких країн як Польща, Угорщина, Румунія, Австрія, Молдова. Однак, після розблокування портів станом на 2024 рік, вагонопотоки знову відновилися у напрямку морських портів, але різниця в обсязі перевезення становить 32% порівняно з довоєнним періодом (2021 рік).

На основі проведеного аналізу доведена наявність властивості стійкості та адаптивності у залізничній системі України. В умовах постійних ракетних атак, руйнувань залізничної інфраструктури та збоїв роботи морських портів з причин постійних тривог, спостерігається зростання обсягів перевезень. Це підтверджується виявленим трендом зростання обсягів перевезень у період 2022-2024 років.

Це дослідження є важливим, адже такий аналіз дозволяє скласти повне уявлення про ситуацію у сфері вантажних перевезень та сформулювати більш якісні стратегії щодо управління українською залізницею.

[1] Показники вантажних перевезень АТ «Укрзалізниця» 2019-2021. *Укрзалізниця*. URL: https://uz.gov.ua/cargo_transportation/general_information/indicators_of_transit/ (дата звернення: 05.03.2025).

[2] «Укрзалізниця» у 2021 році збільшила перевезення вантажів на 3%. *GMK center*. URL: <https://gmk.center.ua/news/ukrzeliznytsia-u-2021-roku-zbilshyla-perevezennia-vantazhiv-na-3/> (дата звернення: 05.03.2025).

[3] Підсумки роботи залізничного транспорту України у 2022 році. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidsumky-roboty-zaliznychnoho-transportu-ukrayiny-u-2022-r> (дата звернення: 05.03.2025).

[4] Вантажні перевезення «Укрзалізниці» в 2024 році. *ЦТС*. URL: https://cfts.org.ua/infographics/vantazhni_perevezennya_ukrzeliznitsi_v_2024_rotsi (дата звернення: 10.03.2025).

[5] Як вплинула війна на перевезення українською залізницею. *Судноплавство*. URL: <https://ua.sudohodstvo.org/yak-vplynula-vijna-na-perevezennya-ukrayinskoyu-zaliznyczeyu/> (дата звернення: 10.03.2025).